

7. Závěr

Společně s přijetím právní úpravy institutu oddlužení došlo v rámci českého úpadkového práva k významnému posunu při řešení situací označovaných jako tzv. spotřebitelský úpadek. Důsledkem tohoto posunu je tak skutečnost, že v současné době můžeme hovořit o zrodu samostatné linie spotřebitelského insolvenčního práva, která spolu se zvyšujícím se úvěrovým zatížením českých domácností bude i nadále nabývat na významu.

Již poměrně záhy po nabytí účinnosti nového insolvenčního zákona vyvstaly společně s prvními návrhy na povolení oddlužení též první nejasnosti, připomínky, jakož i potřeba určité korekce. Kromě problematiky přemrštěných záloh na náklady insolvenčního řízení tak bylo nutné věnovat pozornost především i otázce přípustnosti oddlužení a jejímu posuzování s ohledem na existenci tzv. podnikatelských závazků. Odpovědí na tento problém bylo vyslovení záповědi ohledně možnosti řešit prostřednictvím oddlužení závazky (dluhy) vzešlé z dlužníkovy podnikání i v případě, kdy dlužník již podle příslušných ustanovení obchodního zákoníku není považován za podnikatele. Došlo ovšem i k vytyčení jistých „polehčujících“ hledisek, která insolvenčním soudům napříště ponechávají možnost identifikovat určité krajní situace, ve kterých by odepření možnosti podstoupit oddlužení znamenalo nepřiměřeně tvrdý dopad do poměrů dlužníka. Přesto však některé názory judikatury v tomto ohledu nelze přijímat beze zbytku. Tím mám na mysli především automatické vyloučení dlužníka z možnosti oddlužení v případě dispozitivního právního úkonu, jímž se dlužník dobrovolně ocitl v postavení osoby, která má dluhy z podnikání⁸⁶.

Výše zmiňovanou záповědi přípustnosti oddlužení však okruh možných problémů není ani zdaleka vyčerpán a v brzké době lze tak očekávat i další zásahy, jimiž bude třeba překlenout určitou nedůslednost současné právní úpravy, jíž spatřuji zejména v možnosti zneužití oddlužení jak ze strany dlužníků (za pomoci složitě odhalitelného vytváření fiktivních závazků, tak aby skuteční věřitelé obdrželi při splnění oddlužení jen zákonem požadované minimum a současně dlužníkovi byla zachována možnost navrhnout osvobození od placení pohledávek), tak ze strany věřitelů,

---

⁸⁶ Srov. usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 13. 3. 2008, sp. zn.: 1 VSPH 3/2008.

spočívající v záměrném hatění jeho účelu, ať již prostřednictvím úplného bojkotu insolvenčního řízení (situace kdy žádný z věřitelů nepřihlásil svou pohledávku), či prostřednictvím volby takového způsobu oddlužení, u něhož je pravděpodobné, že takto nebude moci být dosaženo ani minimální zákonem požadované kvóty pro přiznání osvobození od placení pohledávek.

V této souvislosti bylo ostatně již výše uvedeno, že v případě oddlužení plněním splátkového kalendáře má dlužník teoreticky možnost konečnou výši tohoto plnění ovlivnit prostřednictvím mimořádné splátky; a naopak v případě zpeněžení majetkové podstaty je *de facto* odkázán pouze na schopnosti insolvenčního správce (šance na osvobození dlužníka od placení pohledávek tak v případě nižšího než zákonem předepsaného plnění nezajištěným věřitelům zde bude prakticky nulová, neboť nelze rozumně předpokládat, i vzhledem k zákonnému rozsahu majetkové podstaty, že by takovéto plnění bylo vyšší než plnění, kterého by se věřitelům dostalo v případě, kdy by dlužníkův úpadek byl řešen konkursem). V rámci úvah *de lege ferenda* tak lze uvažovat o tom, zda by o konkrétním způsobu oddlužení neměli z důvodů naznačených výše rozhodovat sami dlužníci, či o určité propustnosti mezi oběma způsoby oddlužení.

Rozpaky může vzbuzovat též postavení zajištěných věřitelů v případě oddlužení plněním splátkového kalendáře, které mne přivádí k otázce, zda takovéto postavení je ospravedlnitelné ve srovnání s oddlužením zpeněžením majetkové podstaty či s konkursem (a to jak s ohledem na možný rozsah uspokojení, tak s ohledem na možnost odsunout realizaci svého zajištění mimo rámec insolvenčního řízení, což úzce souvisí s prvně uvedeným).

I z výše uvedených důvodů se tak domnívám, že do budoucna nelze zcela vyloučit ani tak závažný zásah, jakého se institutu oddlužení dostalo již jednou v rámci konkrétní kontroly ústavnosti prostřednictvím nálezu Ústavního soudu ze dne 21. 4. 2009, Pl.ÚS 42/08.